

บทที่ 10

การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

จากการประชุมคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อคนพิการผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ เรื่องการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ สรุปได้ว่า จากการประกาศให้ปีการศึกษา 2542 เป็นปีการศึกษาเพื่อคนพิการ และกำหนดเป็นนโยบาย “ผู้พิการทุกคนที่อยากเรียน ต้องได้เรียน” โดยมีเจตนารมณ์เพื่อเร่งรัดขยายโอกาสและบริการการศึกษาเพื่อคนพิการให้ทั่วถึงและมีคุณภาพ สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา ทั้งระดับบริหารและระดับปฏิบัติ ตื่นตัวในการให้บริการศึกษากับคนพิการให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นและศักยภาพ รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้ปกครองคนพิการ ผู้พิการ นำบุตรหลานพิการเข้ารับบริการการศึกษาเพื่อพัฒนาคนพิการให้สามารถเรียนรู้และพึ่งตนเองได้ การประเมินผลการดำเนินงานจัดการศึกษาเพื่อคนพิการในปีการศึกษาเพื่อคนพิการ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ปีการศึกษา 2542 และเพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษา ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับคนพิการให้ทั่วถึงและมีคุณภาพ และเพื่อเสนอแนะกระทรวงศึกษา - ธิการและรัฐบาลในการพัฒนานโยบายและแนวทางจัดการศึกษาสำหรับคนพิการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินผลได้กำหนดกรอบในการประเมินผล 4 ด้าน คือ (1) บริบทการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ (2) ปัจจัยที่จำเป็นในการจัดการศึกษา (3) กระบวนการดำเนินการจัดการศึกษา และ (4) ผลการดำเนินงานในปีการศึกษาเพื่อคนพิการ ในการประเมินผลในเชิงปริมาณใช้แบบรายงานผลการรับนักเรียน รายงานการจัดสรรงบประมาณ และแบบสำรวจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูล มีข้อจำกัดด้านข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลระดับทุติยภูมิ ทำให้เกิดข้อจำกัดในเรื่องความสมบูรณ์และความเป็นปัจจุบันบ้าง ส่วนการประเมินด้านคุณภาพนั้น ใช้แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจของผู้ให้บริการและผู้รับบริการต่อการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ โดยการสนทนากลุ่มในการสัมมนาจตุรัสวิพากษ์ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ส่วนการวิเคราะห์ด้านปริมาณใช้สถิติร้อยละ และใช้เกณฑ์มาตรฐานในการจัดการศึกษา ผลการประเมินโดยภาพรวม สรุปได้ดังนี้

1. บริบทการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

ผลการประเมินการดำเนินงานจัดการศึกษาตามมติรัฐมนตรี (16 กุมภาพันธ์ 2542) ที่ประกาศให้ 2542 เป็นปีการศึกษาเพื่อคนพิการ และประกาศเป็นนโยบาย “ผู้พิการ ทุกคนที่ต้องการเรียนต้องได้เรียน” ดำเนินการให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี 6 กรกฎาคม 2542 เรื่อง “มาตรการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ” หน่วยงานต่าง ๆ ได้ดำเนินงาน ดังนี้

1. ขยายการจัดตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษ (ด้านคนพิการ) เพิ่มขึ้นอีก 8 ศูนย์ ในเขตการศึกษา (จากเดิมมี 5 ศูนย์) รวมเป็น 13 ศูนย์ เป็นศูนย์วิชาการและบริการช่วยเหลือทางการศึกษา และเตรียมความพร้อมให้แก่คนพิการครบทุกเขตการศึกษา ในจำนวนนี้ 4 ศูนย์ ดำเนินการประกาศจัดตั้งศูนย์ฯ เรียบร้อยแล้ว ได้แก่

- ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1 จังหวัดนครปฐม
- ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 2 จังหวัดตรัง
- ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 จังหวัดสุพรรณบุรี
- ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 4 จังหวัดพิษณุโลก

อีก 4 ศูนย์ กำลังอยู่ระหว่างดำเนินการ ได้แก่ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 2 จังหวัดยะลา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 จังหวัดลพบุรี ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 11 จังหวัด นครราชสีมา ศูนย์การศึกษา เขตการศึกษา 12 จังหวัดบุรีรัมย์

การดำเนินการขยายบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ (ด้านคนพิการ) ระดับจังหวัด โดยใช้โรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะทางในจังหวัด และให้โรงเรียนเครือข่ายสำหรับจังหวัดที่ไม่มีโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ทำหน้าที่เป็นศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัด ซึ่งจะสามารถให้บริการ ในปี 2543 ได้ครบทุกจังหวัดโดยประสานการดำเนินงานกับทางสาธารณสุข กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์และภารกิจหน้าที่ตามที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ

2. ดำเนินการปรับปรุงอาคารสถานที่และจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ในหน่วยงานบริการประชาชนทั่วประเทศ

- กรมศิลปากร ได้ดำเนินการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก (ห้องน้ำ ทางลาดขึ้น/ลง) สำหรับคนพิการ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรี สุรินทร์ ชุมพร หอสมุดแห่งชาติ และ หอวชิราวุธานุสรณ์

- การดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวนี้ สำนักงานงบประมาณได้มีหนังสือเวียนถึงหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐทั่วประเทศให้สามารถจัดสรรเงินงบประมาณเหลือจ่ายของปี 2542 ไปดำเนินการจัดสร้าง ปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คนพิการได้

3. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจ้างครูการศึกษาพิเศษอัตราจ้างชั่วคราวได้คราวละไม่เกิน 5 ปี โดยทำสัญญาจ้างลูกจ้างชั่วคราวระยะเวลาไม่เกินครั้งละ 3 ปี แล้วพิจารณาประเมินผลงานก่อนจ้างในช่วงระยะต่อไป เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจ้างครูการศึกษาพิเศษ และได้รับเงินเพิ่มพิเศษอีกเดือนละ 2,000 บาท โดยเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2542

ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู ได้จัดทำ หลักเกณฑ์และวิธีการจ้างครูการศึกษาพิเศษอัตราจ้างชั่วคราว เสนอกระทรวงการคลัง และกระทรวงการคลังพิจารณาเห็นชอบแล้ว ตั้งแต่วันที่ 22 ธันวาคม 2542

4. อุดหนุนค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมการเรียนแก่เด็กพิการที่อยู่ในสถานศึกษา เอกชน ให้เท่ากับเด็กที่อยู่ในโรงเรียนของรัฐ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จัดทำ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย การอุดหนุนนักเรียนพิการในโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2543 และรัฐมนตรีว่ากระทรวงศึกษาธิการได้ลงนามในระเบียบดังกล่าว เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2543

5. กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2542 เพื่อให้การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการมีประสิทธิภาพ และคนพิการสามารถเข้าถึงบริการ ดังนี้

วิสัยทัศน์ คนพิการเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ศักยภาพเพียงพอที่จะดำรงชีวิตได้อย่างปกติพึ่งตนเองได้ ไม่เป็นภาระต่อเศรษฐกิจและสังคม

เป้าหมาย 1. ขยายโอกาสให้คนพิการทุกคนทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

2. พัฒนาฝึกอบรมครูที่สอนการศึกษาพิเศษ

3. พัฒนาสื่อการเรียนการสอนเพื่อคนพิการ

4. กระจายอำนาจการศึกษาให้แก่ท้องถิ่นเข้ามาร่วมกันจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

ยุทธศาสตร์ คณะกรรมการได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 5 ประการดังนี้

1. ให้สถานศึกษารับเด็กพิการเข้าเรียนทุกคน โดยจัดให้ทั้งเรียนเฉพาะทางและเรียนร่วมกับเด็กปกติ
2. ให้เด็กพิการที่สามารถเข้าชั้นเรียน มีโอกาสได้รับการศึกษา นอก โรงเรียนได้
3. ระดมหน่วยงานทั้งหมดทุกภาคส่วนของสังคมมาช่วยกันจัดการศึกษา
4. จะใช้ศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นศูนย์วิชาการและเตรียมความพร้อมก่อนส่งเข้าโรงเรียน
5. ให้จังหวัดที่ยังไม่มีโรงเรียนสอนคนพิการเฉพาะทางเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับโรงเรียนที่มีอยู่แล้ว 41 แห่ง ใน 35 จังหวัด เพื่อเปิดโอกาสให้คนพิการทุกจังหวัด มีที่เรียน

คณะกรรมการได้จัดทำยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน เมื่อวันที่ 26 – 28 สิงหาคม 2542 ทำให้การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างมีเอกภาพ มีการระดมทรัพยากรร่วมกันและประสานการดำเนินการกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และได้ดำเนินการกำหนดโครงสร้างการบริหารการศึกษาพิเศษ และนำเสนอคณะกรรมการบริหารปฏิรูปการศึกษา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบเรียบร้อยแล้ว เพื่ออนุมัติและดำเนินงานให้เป็นรูปธรรมชัดเจน

6. โครงสร้างการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ได้ดำเนินการทำรายละเอียดโครงสร้างการบริหารจัดการ ตลอดจนแนวปฏิบัติเป็นรูปธรรมชัดเจน

2. ปัจจัยที่จำเป็นในการจัดการศึกษา

การดำเนินงานจัดการด้านปัจจัยที่จำเป็นในการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ไม่ว่าจะวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากแบบรายงาน ด้านงบประมาณ บุคลากร สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกในการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งจากผู้ให้บริการ พบว่า ยังไม่เพียงพอและไม่เหมาะสม โดยเฉพาะด้านงบประมาณและด้านบุคลากรต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ควรจะได้รับมาก

ด้านบุคลากร

จำนวนครู/อาสาสมัครต่อจำนวนนักเรียนพิการที่จำแนกตามหน่วยงานโดยใช้เกณฑ์ครู : นักเรียน 1 : 8 พบว่ามี 3 หน่วยงานที่มีอัตราส่วนครู : นักเรียนสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานมาก คือ กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีสัดส่วนอยู่ที่ 1 : 50 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีสัดส่วนอยู่ที่ 1 : 15 และกรมสามัญศึกษามีสัดส่วน 1 : 13 และเมื่อพิจารณาสัดส่วนครูต่อผู้เรียนโดยรวมแล้วพบว่าครู 1 คน ต้องสอนผู้เรียน 15 คน เป็นสัดส่วนที่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำนวนครูและอาสาสมัครในการจัดการเรียนการสอนยังมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับผู้เรียน

ด้านงบประมาณ

- จำนวนงบประมาณที่ได้รับการพัฒนาฝึกอบรมครูและอาสาสมัครโดยจำแนกตามหน่วยงานพบว่าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีจำนวนครูเข้ารับการอบรม 4,507 คน ใช้งบประมาณ 15,826,600 บาท เฉลี่ยคนละ 3,511 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ พบว่าจำนวนครูเข้ารับการอบรม 86 คน ใช้งบประมาณ 42,000 บาท อัตราเฉลี่ยของงบประมาณที่ได้รับคนละ 488 บาท ซึ่งเป็นงบประมาณที่น้อยที่สุด

- งบประมาณการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ปีการศึกษา 2542 จำแนกตามหน่วยงานเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายรายหัวพบว่า กรมสามัญศึกษาได้รับค่าใช้จ่ายรายหัวสูงสุด เป็นเงิน 13,223 บาท/คน/มีส่วนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้รับค่าใช้จ่ายรายหัวต่ำสุดเพียง 544 /คน/ปีรวมหัวโดยเฉลี่ยของทุกหน่วยงานปรากฏว่าค่าใช้จ่ายรายหัวได้รับเพียง 3,017 บาท/คน/ปีเท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์เป็นเงิน 6,091 บาท/คน/ปี

3. กระบวนการในการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

3.1 บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มการเตรียมความพร้อม

เพื่อให้การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการมีประสิทธิภาพนั้น การให้บริการเตรียมความพร้อมเด็กพิการ เป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ผลจากการดำเนินงานปีการศึกษาเพื่อคนพิการพบว่า การเตรียมความพร้อมเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ต่าง ๆ สามารถให้บริการเพิ่มขึ้น 297 คน คิดเป็นร้อยละ 25.32

นอกจากการเตรียมความพร้อมเด็กพิการแล้ว ศูนย์การศึกษาพิเศษ ยังให้บริการอื่นที่จำเป็นเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเพื่อการศึกษาอีกด้วย คือการบริการส่งต่อคนพิการคือการบริการส่งต่อคนพิการเพื่อรับบริการที่เกี่ยวข้องเช่น

- การให้บริการแนะนำปรึกษา
- การให้บริการฟื้นฟูในโรงพยาบาล
- การให้บริการบำบัดฟื้นฟูในศูนย์
- การให้บริการฝึกอาชีพ

3.2 การจัดทำฐานข้อมูลคนพิการเพื่อการศึกษา

ดำเนินการรวบรวมและวิเคราะห์ จำนวนสถิติสถานศึกษา นักเรียน ครู หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อคนพิการ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการบริหารงานจัดการศึกษาเพื่อคนพิการโดยสามารถสำรวจได้สถิติที่ชัดเจนระดับหนึ่งในเดือนตุลาคม 2542 โดยใช้ฐานข้อมูลที่สถาบันวิจัยประชากร มหาวิทยาลัยมหิดลทำไว้ และในปี 2543 ทำแผนสำรวจเพิ่มและพัฒนาฐานข้อมูลให้เป็นระบบชัดเจนยิ่งขึ้น

3.3 การจำแนกความพิการเพื่อการจัดการศึกษา

การคัดแยกเด็กพิการโดยคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง และนักศึกษาพิเศษเป็นต้น และจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล IEP โดยได้จัดทำคู่มือการคัดแยกและส่งต่อคนพิการเพื่อการศึกษา และพิมพ์ เผยแพร่ จำนวน 40,000 เล่ม

โดยแยกจำนวนความพิการเพื่อการจัดการศึกษาไว้

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น
2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ
5. บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
6. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
7. บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์
8. บุคคลออทิสติก
9. บุคคลที่พิการซ้อน

เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพความพิการและสามารถ พัฒนาศักยภาพได้เต็มที่ และจัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อเป็นคู่มือสำหรับหน่วยงาน

ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานในทุกส่วน/ภาคของสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและบริการ
ด้านต่าง ๆ เพื่อคนพิการ

3.4 ขยายบริการการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับคนพิการ

คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่นเดียวกับกับบุคคลปกติ
ทั่วไปจึงได้ดำเนินการจัดทำแผนการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับคนพิการ เพื่อกำหนด
แนวทางการพัฒนา หลักสูตรการประเมินผล วิธีการจัดการเรียนการสอน การคำนวณ
ค่าใช้จ่าย ฯลฯ สำหรับคนพิการ ซึ่งต้องจัดให้ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบพิการในลักษณะที่
มีความต้องการพิเศษจากคนทั่วไปโดยตั้งเป้าหมายให้บริการเท่าเทียมกับเด็กปกติทั่วไป
ตามข้อตกลงจากการประชุมระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกเรื่อง การศึกษา
สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความบกพร่องเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับการศึกษา
เพื่อชน (Education for All) โดยการขยายบริการในรูปแบบต่าง ๆ

3.5 กำหนดมาตรการส่งเสริมคนพิการเข้าทำงานด้านการศึกษา

1. คณะอนุกรรมการข้าราชการครู (อกค) กระทรวงศึกษาธิการ วิสามัญ
เกี่ยวกับระบบราชการมีมติให้ อกค. กรม หรือจังหวัดเปิดโอกาสให้คนพิการเข้า
สอบแข่งขันเข้าเป็นราชการครู

2. กำหนดแนวทางส่งเสริมคนพิการเข้าทำงาน

3.6 การจัดทำภาษามือไทย ได้ประกาศรับรอง ภาษามือไทยเป็นภาษา
ประจำชาติของคนหูหนวกไทย เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2542 ประเทศไทยเป็น
ประเทศแรกในภูมิภาคนี้ที่มีภาษามือมาตรฐาน เพื่อช่วยคนหูหนวกให้สามารถเข้ารับ
การศึกษาและเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น และจัดเป็นวิชาเลือกในสถาบันการศึกษามให้คนปกติ
สามารถสื่อสารภาษามือกับคนหูหนวกได้ ได้มีการจัดทำปทานุกรม ภาษามือ เล่ม ที่ 1 - 3

3.7 การพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมแก่คนพิการในแต่ละ
ประเภท

มีหลายหน่วยงานที่ได้พัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมแก่คน
พิการ แต่ละประเภท ได้แก่

สำนักคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้มีการพัฒนาปรับปรุง
หลักสูตรโดยตรงและได้มีการพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการ
วัดผลประเมินผลการเรียนให้มีความเหมาะสมต่อคนพิการในแต่ละประเภท ดังนี้

1. จัดทำแนวทางการจัดตั้งการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส
2. จัดแนวทางการจัดการเรียนร่วม

3. จัดทำแนวทางจัดการศึกษาสำหรับบุคคลออทิสติก

4. ปรับปรุงคู่มือการประเมินผลตามสภาพที่เป็นจริงสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

กรมสามัญศึกษา ได้พัฒนาปรับปรุง หลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

1. พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
2. พัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลออทิสติก
3. พัฒนาหลักสูตรสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้พัฒนาหลักสูตรสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนพิการต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรอักษรเบรลล์ขั้นพื้นฐาน
2. หลักสูตรอักษรเบรลล์แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน
3. หลักสูตรภาษามือเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน
4. หลักสูตรภาษามือแบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน
5. หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลออทิสติก
6. หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานสำหรับผู้พิการทางสมอง(CP)
7. หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

สำนักงานสถาบันราชภัฏ ได้พัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรโปรแกรมการศึกษาพิเศษ ระดับปริญญาตรี เพื่อผลิตครูและบุคลากรด้านการศึกษาพิเศษแก่สังคม
2. หลักสูตรรายวิชาการศึกษาแบบมีส่วนร่วม จำนวน 3 หน่วยกิต เพื่อบรรจุในหลักสูตรวิชาครูของสถาบันราชภัฏทุกโปรแกรมวิชา
3. หลักสูตรการศึกษาพิเศษในระดับปริญญาโท

3.8 การจัดสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงบริการ

1) กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

ดำเนินร่างกฎหมายกระทรวงว่าด้วยสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่จัดให้กับคนพิการในการจัดการศึกษา ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 10 วรรค 3 และมาตรา 60 (3) ผ่าน

การพิจารณาของคณะกรรมการปฏิรูป การศึกษาเพื่อคนพิการแล้ว และกำลังอยู่ระหว่างปรับและดำเนินการขั้นต่อไป

2) การผลิตสื่อและเทคโนโลยีการเรียนการสอนเพื่อคนพิการ 5 ด้าน ได้แก่ ผู้ที่บกพร่องทางการเห็น การได้ยิน ทางร่างกาย ทางสติปัญญา และบุคคลออทิสติก และได้ดำเนินการผลิตสื่อและเทคโนโลยีการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของคนพิการในระบบและนอกระบบโรงเรียน ให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในรูปแบบที่หลากหลาย ให้สามารถขยายบริการการศึกษาทั้งในและนอกระบบให้กับคนพิการได้อย่างทั่วถึง

- จัดหาเครื่องมือคัดแยกเด็กแบ็นหมุน 1 (Dial -R) จำนวน 316 คน เพื่อทดสอบพัฒนาการเด็ก 3 ด้านการเคลื่อนไหว ด้านความคิดรวบยอด และด้านภาษา
- จัดหาเครื่องมือคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ 316 ชุด
- จัดหาเครื่องช่วยฟังสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 200 เครื่อง
- จัดหาหนังสือเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ จำนวน 14 รายการ
- ผลิตวีดิทัศน์ชุด “การจัดการพิเศษ” จำนวน 14 เครื่อง
- จัดทำคู่มือดำเนินการฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษ และคู่มือนิเทศและประเมินผลครูการศึกษาพิเศษ
- จัดแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส การจัดกิจกรรมร่วม การจัดการศึกษาสำหรับเด็กออทิสติก
- จัดทำแนวทางจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ด้านภาษาเช่น คำศัพท์ การฟังคำสั่ง การเล่าเรื่อง การอ่าน การเขียน เป็นต้น และด้านคณิตศาสตร์ เช่น การนับปากเปล่า การนับที่เข้าใจความหมายของจำนวน การจำแนกตัวเลข สัญลักษณ์ การคำนวณ เป็นต้น
- จัดทำหนังสือบริหารและการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม จำนวน 1,000 เล่ม โดยให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ การจัดการเรียนร่วม การสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การบริการและการจัดการศึกษาเรียนร่วม กลยุทธ์การบริหารงานการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม
- ประเมินผลเชิงคุณภาพสำหรับเด็กพิการระดับประถมศึกษา
- จัดทำคู่มือการวัดประเมินผลในชั้นเรียนตามสภาพที่เป็นจริงสำหรับเด็ก
- การวินิจฉัยและการประเมินศักยภาพของนักเรียนเป็นรายบุคคล

- วิจัยเชิงคุณภาพการติดตามนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนจบระดับประถมศึกษาและที่ออกกลางคัน
- วิจัยพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับเด็กพิการ
 - ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรี
 - พัฒนาสื่อและวิธีการสอนด้านการศึกษาพิเศษ
 - จัดทำหลักสูตรการศึกษาพิเศษระดับปริญญาโท
 - จัดทำระดับการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) เพื่อบรรจุในหลักสูตรวิชาชีพครูของสถาบันราชภัฏทุกไปแกวมวิชา
- จัดทำคู่มือการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญศึกษาสำหรับคนพิการ (คู่มือหรับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง) จำนวน 1,000 เล่ม ที่เผยแพร่สถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง
- จัดทำคู่มือการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญสำหรับคนพิการ (คู่มือครูประจำกลุ่ม) จำนวน 1,000 เล่ม เผยแพร่แก่สถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง
- จัดทำเอกสารนโยบายการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญสำหรับคนพิการ จำนวน 2,000 เล่ม
- จัดทำสูตรการศึกษานอกโรงเรียนแบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ทางการเห็น และบุคคลออทิสติก
- จัดทำสื่อเอกสารสูตรการศึกษานอกโรงเรียนแบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เช่น หลักการสื่อสารด้วยภาษามือ ภาษามือที่ใช้แสดง ความหมายของคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การอ่าน-การเขียน-เป็นคำและประโยคง่าย ๆ ใช้ชีวิตประจำวัน ทักษะภาษาไทย ทักษะคณิตศาสตร์ เป็นต้น สื่อเอกสารสำหรับผู้ที่มีความบกพร่อง ทางการเห็น เช่น การเตรียมความพร้อม ทักษะภาษาไทย ทักษะภาษาอังกฤษ เป็นต้น และสื่อเอกสารสำหรับบุคคลออทิสติก เช่น การเตรียมความพร้อม การเรียนรู้ภาษาไทย ทักษะภาษาไทยทักษะคณิตศาสตร์ ทักษะคณิตศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิต การฝึกทักษะพัฒนาการของบุคคล ออทิสติก
- จัดทำสื่อการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ดังนี้
 1. สื่ออักษรเบรลล์ระดับประถมศึกษา กลุ่มพื้นฐาน
 2. สื่ออักษรเบรลล์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หมวดวิชาบังคับ 4 หมวด หมวดวิชาเลือก 5 หมวดวิชา

3. สื่อแถบเสียงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หมวดวิชาบังคับ 3
หมวดวิชา

4. สื่อแถบเสียงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หมวดวิชาบังคับ 4
หมวดวิชา

- จัดทำสื่อวีดิทัศน์ตามหลักสูตรการศึกษานอนโรงเรียนแบบเบ็ดเสร็จขั้น
พื้นฐานสำหรับผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน 20 เรื่อง ๆ ละ 100 ม้วน

- จัดทำรายการวิทยุศึกษาในอังคารและวันพฤหัสบดี แก่ผู้ที่มีความ
บกพร่องทางการเห็น

2.2 ใช้เงินมียาชาวาผลิตหนังสือแถบเสียงสำหรับผู้พิการทางการเห็น จำนวน
600 รายการ และจัดทำรายการภาษามือวันละ 5 นาที ETV หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง
11 เพื่อช่วยให้คนหูหนวกสามารถเรียนรู้และสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างกว้างขวางขึ้น
จัดโปรแกรมและหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับเด็กออทิสติก เด็กที่บกพร่องทาง
สติปัญญา ฯลฯ

2.3 ผลิตรายการวีดิทัศน์อาชีพอิสระจำนวน 32 รายการ และผลิตรายการ
โทรทัศน์เพื่อการศึกษาของคนพิการ 60 รายการ

2.4 จัดอบรมครูในศูนย์การเรียนชุมชน 5,000 แห่ง โดยใช้ระบบโทรทัศน์
ทางไกลให้เข้าใจวิธีการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ในเดือนเมษายน 2543

4. ผลการดำเนินงานจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ปีการศึกษาเพื่อคนพิการ

4.1 ด้านปริมาณ

ผลการประเมินพบว่า การขยายบริการและโอกาสการจัดการศึกษาให้คน
พิการ เป็นไปตามเป้าหมาย ทั้งนี้พิจารณาจากจำนวนนักเรียนพิการที่ได้รับบริการ
การศึกษา ในปีการศึกษา 2542 และ การเตรียมความพร้อมผู้เรียน รวมทั้งการจัดระบบ
การส่งต่อ เพื่อให้คนพิการได้รับบริการที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น
จากแบบรายงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่าผล
การรับนักเรียนพิการปีการศึกษา 2542 จากกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่นจัด
การศึกษาให้คนพิการได้เพิ่มขึ้นจากการศึกษา 2541 จำนวนถึง 75,327 คน ซึ่งเพิ่มขึ้น
จากคิดเป็นร้อยละ 215.2

4.2 ด้านคุณภาพ

ผลการประเมินดำเนินการจัดด้านคุณภาพ จากการสัมมนากลุ่มเป้าหมาย โดยการสัมมนาจตุรัสวิพากษ์ พบว่า ร้อยละ 57.14 พึงพอใจต่อนโยบายการจัดการศึกษา เพื่อคนพิการ ส่วนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ส่วนใหญ่ไม่พอใจ ร้อยละ 62 ของผู้สนทนากลุ่มในจตุรัสวิพากษ์ 2 และจากการตอบแบบสอบถาม พบว่า ร้อยละ 61.71 ของผู้รับบริการการศึกษาในปีการศึกษาเพื่อคนพิการ โดยบอกว่าผลจากการรับบริการการจัดการศึกษา ทำให้ความสามารถของคนพิการประกอบกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง ความสามารถในการเรียนรู้ การสื่อสารกับคนอื่น และความสามารถในการเข้าสังคม พัฒนาขึ้นมาก คิดเป็นร้อยละ 66.39 60.27 61.95 และ 59.10 ตามลำดับ พึงพอใจบริการการศึกษา และผู้รับบริการเห็นว่าผลการประกาศปีการศึกษา เพื่อคนพิการ ทำให้การสมัครเรียนสะดวกขึ้น และเด็กพิการได้เขาเรียนมากขึ้น (ร้อยละ) ที่สำคัญคือ ด้านเจตคติ ต่อการศึกษาสำหรับคนพิการ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าคนพิการควรได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับเด็กทั่วไป ร้อยละ 76.67

สรุปในภาพรวมจะเห็นว่าผลจากการประกาศปีการศึกษาเพื่อคนพิการ ทำให้นักเรียนพิการได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้นถึง 3 เท่าตัว หรือร้อยละ 215 ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีความทันท่วงทีในการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการมากขึ้น รวมทั้งกระบวนการดำเนินงานจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีประสิทธิภาพมากขึ้น ประชาชน คนพิการ ผู้ปกครองคนพิการ และผู้เกี่ยวข้องมีเจตคติต่อการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการที่ดีขึ้น

ปัญหาและอุปสรรค คือ

- 1.การนำนโยบายสู่การปฏิบัติล่าช้า และระดับปฏิบัติสับสน อันเนื่องมาจากขาดกระบวนการทำความเข้าใจที่เป็นรูปธรรมให้ชัดเจน
- 2.การประกาศปีการศึกษาเพื่อคนพิการ ประกาศหลังการขอตั้งงบประมาณการจัดการศึกษา ปีการศึกษา 2542 ไปแล้ว ทำให้งบประมาณที่ได้รับไม่สอดคล้องกับนโยบายการขยายโอกาสและบริการและกิจกรรมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ในปีการศึกษาเพื่อคนพิการ
- 3.ครูและบุคลากร ทางการศึกษาพิเศษมีไม่เพียงกับจำนวนนักเรียนพิการที่เพิ่มขึ้นและยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการ
- 4.ผู้บริหารสถานศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่ให้ความสำคัญในการบริหารจัดการการศึกษาสำหรับคนพิการ

5. กระบวนการและรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการ โดยเฉพาะการเรียนรู้ร่วม ยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการ

1. ควรมีการประชุมชี้แจงนโยบายหลักของกระทรวงศึกษาธิการอย่างต่อเนื่องในทุกรูปแบบ

2. รังรัดทำกฎกระทรวงให้ประกาศได้ทันทีเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการให้มีประสิทธิภาพ และบังเกิดประโยชน์ถึงต่อคนพิการอย่างจริงจัง

3. จัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ให้เพียงพอและเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นและศักยภาพคนพิการสื่อสิ่งอำนวยความสะดวก

4. พัฒนาครู และบุคลากรการศึกษาพิเศษ ในการจัดการเรียนการสอนคนพิการโดยวางระบบรองรับ ทั้งในและต่างประเทศ

5. จัดให้มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนโคลงการการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมชัดเจนพร้อมทั้งจัดทำคู่มือให้สถานศึกษาปฏิบัติได้

6. เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมาตรา 10 ด้านสิทธิของคนพิการในการได้รับบริการการศึกษา ควรกำหนดนโยบาย ถือเป็นแนวปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา ให้รับเด็กพิการเข้าเรียน โดยถือเป็นหน้าที่ที่ต้องให้การบริการการศึกษากับทุกคนไม่ว่าคนพิการ หากไม่สามารถจะให้บริการได้ ถือเป็นหน้าที่ต้องประสานส่งต่อเครือข่าย หรือให้นักเรียนพิการมีทางเลือกอื่นไม่ควรปฏิเสธความรับผิดชอบ

7. ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัด ต้องทำหน้าที่ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มหรือแรกพบความพิการ (Early Intervention Services)

สรุป

จากการประกาศให้ปี 2542 เป็นการศึกษาเพื่อคนพิการและตามนโยบาย “ผู้พิการทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน” ทำให้มีการตื่นตัวให้ผู้รับผิดชอบทางการจัดการศึกษาได้ให้บริการการศึกษาแก่คนพิการมากยิ่งขึ้น ผู้ปกครองก็ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะให้บุตรหลานได้รับการศึกษามากยิ่งขึ้น ทุกหน่วยงานของกระทรวงศึกษาได้ขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างแพร่หลายอย่างทั่วถึง มีการขยายการรับผู้เข้าเรียนมากขึ้น มีการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก การทำสื่อการเรียนการสอนรวมทั้งถึงพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อสนองต่อนโยบายในปีการศึกษาเพื่อคนพิการเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและการอยู่ร่วมสังคมของคนพิการ ซึ่งจะต้องมีการขยายโอกาสให้มากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต